

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М., канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І., д-р іст. наук;
Король С. М., канд. політ. наук;
Куліш А. М., д-р юрид. наук;
Лобко Н. В., канд. іст. наук;
Нестеренко В. А., канд. іст. наук;
Піскун В. М., д-р іст. наук;
Семенов В. М., канд. наук з держ. упр.;
Сухонос В. В., д-р. юрид. наук.

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 11 від 11.05. 2017 р.)

**Суспільно-політичні процеси на українських землях:
історія, проблеми, перспективи** : матер. IV Всеукр. наук.-
практ. конф. : у 2 част. (Суми, 19 травня 2017 р.) / ред. колегія :
В. М. Власенко, С. І. Дегтярьов та ін. – Суми : Сумський
державний університет, 2017. – Ч. 1. – 100 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ВНЗ і наукових установ, виголошені в рамках IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 703 від 5 грудня 2016 р.), присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

ситуації в країні та прийняття виважених політичних рішень. Важливим завданням сьогодення є поширення громадянського типу політичної культури в Україні, що має сприяти зниженню рівня маніпулювання електоратом та підвищенню відповідальності громадян за прийняті політичні рішення.

1. *Соловей А. М.* Політична культура сучасного українського суспільства (теоретико-методологічні виміри та суспільна практика) / А. М. Соловей, В. Ю. Штерн // Панорама політологічних студій. – 2012. – Вип. 9. – С. 26-32.

2. *Павко А.* Політична культура українського суспільства в умовах трансформаційних змін: теоретичні виміри і суспільні реалії // Віче. Журнал Верховної Ради України – 2011. – Вип. 14. – [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2646>.

ЗАВГОРОДНЯ В. М.

(Сумський державний університет)

ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОСТОРУ ЯК ОСНОВА РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ

Поняття «Європейський адміністративний простір» (далі ЄАП) увійшло у вжиток у 90-х роках минулого століття як сукупність спільних підходів, стандартів і принципів публічного врядування, притаманних європейським країнам, в першу чергу, державам-членам Європейського Союзу. В 1998 році в публікації № 23 «Підготовка публічної адміністрації до Європейського адміністративного простору» Програми *SIGMA* (Програма підтримки вдосконалення систем державного управління і менеджменту, що була створена у 1992 році ЄС спільно з Організацією економічного співробітництва і розвитку) було констатовано виникнення ЄАП на основі утвердження в державах членах ЄС єдиних принципів публічної адміністрації [1].

А. Торма визначає ЄАП як узгоджену єдність цінностей, що реалізуються інституціями ЄС і адміністративною владою держав-членів через створення і виконання права ЄС, комплекс відносин між адміністративною системою ЄС і публічними адміністраціями держав-членів [2, с. 149-150]. Європейські дослідники загалом погоджуються щодо ключових принципів ЄАП, виділяючи чотири їх основні групи: 1) верховенство права, включаючи правову визначеність і передбачуваність адміністративних дій, необхідність захисту легітимних очікувань громадян, а також законність на протигагу адміністративному свавіллю в прийнятті публічно значущих рішень; 2) відкритість і транспарентність, спрямовані на забезпечення контролю за адміністративними процедурами і результатами управлінської діяльності; 3) підзвітність публічної адміністрації, спрямована на забезпечення верховенства права; 4) результативність у досягненні цілей, встановлених законодавством, ефективність правозастосовної діяльності та використання публічних ресурсів [3, с. 4].

Як видно з наведеного, ЄАП є комплексною категорією, котра включає в себе юридичні, управлінські, політичні, культурні та ціннісно-орієнтаційні елементи [4, с. 123]. З огляду на євроінтеграційні прагнення України, всі вони мають враховуватися при вибудовуванні сучасної моделі публічної адміністрації та реформуванні вітчизняного адміністративного права.

Аналіз сучасних процесів модернізації адміністративної системи дозволяє стверджувати, що значна частина принципів ЄАП задекларована у законодавстві, зокрема, законах України «Про Кабінет Міністрів України» [5], «Про центральні органи виконавчої влади» [6], «Про державну службу» [7], «Про адміністративні послуги» [8] та інших. Спостерігаються також певні зрушення в напрямку гармонізації адміністративних процедур зі стандартами ЄС. Однак, ціннісний аспект

залишається, певною мірою, поза увагою як законодавця, так і суб'єктів правозастосування. Змінюється зовнішня форма, однак змістовне наповнення діяльності адміністративної влади не відповідає очікуванням суспільства, що в свою чергу, має далекосяжні наслідки. В очах громадян нівелюється цінність права, що сприяє деформаціям правової культури і виправданню протиправної поведінки, формується недовіра до держави та її інституцій.

Між тим, лише за умови реалізації європейських цінностей в процесі правозастосування, у разі тлумачення адміністративно-правових і адміністративно-процесуальних норм на їхній основі, можлива побудова європейської моделі публічної адміністрації. Поняття європейських цінностей є досить масштабним за обсягом, однак загальне уявлення про ключові цінності, що мають лежати в основі адміністративного права і діяльності публічної адміністрації, може бути отримане з положень установчих договорів ЄС. Так, ст. 2 Договору про Європейський Союз [9] визначає, що Союз засновано на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин. Ці цінності є спільними для всіх держав-членів у суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, правосуддя, солідарність та рівність жінок і чоловіків. Ст. 5 Договору закріплює принцип пропорційності, основний зміст якого полягає в тому, що органи влади не мають права встановлювати обов'язки, крім належних і необхідних для досягнення відповідних цілей. Пропорційність передбачає також пропорційний зв'язок між засобами і цілями: користь для суспільства має бути більшою, ніж завдані в результаті адміністративних обмежень незручності.

Грунтуючись на сутності і призначенні адміністративного права, враховуючи принципи, на яких заснована публічна адміністрація ЄС та держав-членів, можна зробити висновок, що

в основі адміністративного законодавства і правозастосовної діяльності повинен лежати баланс двох основних цінностей: по-перше, створення і захист рівних можливостей та свободи для кожного громадянина, по-друге, – забезпечення публічних інтересів суспільства, в першу чергу, його безпеки від ризиків, з якими може бути пов'язана господарська або інша діяльність, охорони від правопорушень тощо. Саме усвідомлення і втілення в практичну адміністративну діяльність такого балансу, врахування його в процесі встановлення юридичних норм, їхнього тлумачення, прийняття індивідуальних правових актів має стати основою розвитку вітчизняного адміністративного права та публічної адміністрації.

1. Preparing Public Administrations for the European Administrative Space / SIGMA Papers, OECD. – Paris, 1998. – № 23 [Electronic source]. – Access mode : <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/5kml6143zd8p.pdf>.

2. *Torma A.* The European Administrative Space / A. Torma // European Integration Studies. – 2011. – Vol. 9. № 1. – pp. 149–161.

3. *Cardona F.* Integrating national administrations into the European Administrative Space / F. Cardona // SIGMA Conference on Public Administration Reform and European Integration, Budva, Montenegro. – 26-27 March [Electronic source]. – Access mode: <http://www.sigmaweb.org/publications/42747690.pdf>.

4. *Завгородня В.* Европейское административное пространство и его влияние на национальные правовые системы : взгляд из Украины / В. Завгородня // Studia z Zakresu Nauk Prawnoustrojowych. Miscellanea. – 2014. – Т. 4. – pp. 117-136.

5. Про Кабінет Міністрів України: закон від 27 лютого 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/794-18>.

6. Про центральні органи виконавчої влади : закон від 17 березня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>.

7. Про державну службу : закон від 10 грудня 2015 року [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

8. Про адміністративні послуги: закон від 6 вересня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.

9. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/С 83) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_b06.